

AUDITORLIK DALILLARI VA ULARNING ISHONCHLILIGI**Turayeva Gulizahro**

Guliston davlat universiteti dotsenti

Obidqulova Marjona

Guliston davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi auditorlik faoliyatining ajralmas qismi hisoblangan auditorlik dalillari tushunchasi, ularning iqtisodiy mohiyati, tasnifi hamda ishonchliligini ta'minlash masalalari keng yoritilgan. Ishda auditorlik dalillarini to'plash usullari, ularning yetarliligi va mosligi mezonlari, dalillarning sifatiga ta'sir etuvchi omillar chuqur tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: auditorlik dalillari, audit ishonchliligi, dalillar yetarliligi, tashqi va ichki dalillar, audit protseduralari.

Аннотация: В данной работе подробно рассмотрено понятие аудиторских доказательств как неотъемлемой части аудиторской деятельности, их экономическая сущность, классификация и вопросы обеспечения их достоверности. В исследовании глубоко проанализированы методы сбора аудиторских доказательств, критерии их достаточности и надлежащего характера, а также факторы, влияющие на качество доказательств.

Ключевые слова: аудиторские доказательства, надежность аудита, достаточность доказательств, внешние и внутренние доказательства, аудиторские процедуры.

Annotation: This thesis extensively examines the concept of audit evidence, which is an integral part of auditing activity, its economic essence, classification, and issues related to ensuring its reliability. The study deeply analyzes the methods of collecting audit evidence, the criteria

of its sufficiency and appropriateness, and the factors influencing the quality of evidence.

Keywords: *audit evidence, audit reliability, sufficiency of evidence, external and internal evidence, audit procedures.*

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda moliyaviy axborotlarning ishonchliligi va shaffofligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu vazifani bajarishda auditorlik faoliyati alohida o'rin tutadi. Auditorlik tekshiruvining asosiy maqsadi — moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi va amaldagi standartlarga muvofiqligini aniqlashdan iborat. Mazkur maqsadga erishishda esa auditorlik dalillari asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Auditorlik dalillari — bu auditor tomonidan tekshiruv jarayonida yig'iladigan va moliyaviy hisobotlarda keltirilgan ma'lumotlarning to'g'riligini tasdiqlovchi yoki inkor etuvchi axborotlardir. Ushbu dalillar asosida auditor o'zining professional fikrini shakllantiradi va yakuniy xulosa beradi. Eng avvalo, ular manbasiga ko'ra ichki va tashqi dalillarga bo'linadi. Ichki dalillar korxonaning o'zida shakllanadigan hujjatlar, hisob registrlari va ichki hisobotlardan iborat bo'ladi. Tashqi dalillar esa banklar, yetkazib beruvchilar, mijozlar yoki boshqa uchinchi shaxslar tomonidan taqdim etiladi. Amaliyotda tashqi manbalardan olingan dalillar yuqori darajada ishonchli hisoblanadi, chunki ular mustaqil manbadan olinadi.

Auditorlik dalillari, shuningdek, ularning shakliga ko'ra yozma, og'zaki va elektron dalillarga ajratiladi. Yozma dalillar eng ishonchli hisoblanadi, chunki ular hujjatlar bilan tasdiqlangan bo'ladi. Og'zaki dalillar esa qo'shimcha axborot manbai sifatida xizmat qiladi, biroq ularni mustaqil ravishda asos sifatida qabul qilish tavsiya etilmaydi.

Dalillarni to'plash jarayonida auditor turli audit protseduralaridan foydalanadi.

Har bir usul muayyan maqsadga xizmat qiladi va auditor tomonidan vaziyatdan kelib chiqib qo'llaniladi. Masalan, tashqi tasdiqlash usuli debitorlik qarzlari yoki bank hisobvaraqlarini tekshirishda juda samarali hisoblanadi. Auditorlik dalillarining sifatini baholashda "yetarlilik" va "moslik" tushunchalari muhim o'rin tutadi. Yetarlilik dalillar miqdorini ifodalasa, moslik esa ularning sifatini va audit maqsadiga mos kelishini anglatadi. Dalillarning ishonchliligiga ta'sir etuvchi omillar ham muhim ahamiyatga ega. Ularga quyidagilar kiradi:

- Dalil manbasining mustaqilligi;
- Dalilning shakli (yozma yoki og'zaki);
- Ichki nazorat tizimining samaradorligi;
- Dalilni olish usuli;
- Auditorning kasbiy malakasi va tajribasi.

Agar korxonada ichki nazorat tizimi samarali ishlasa, ichki dalillarning ishonchliligi ham ortadi. Aksincha, nazorat tizimi sust bo'lsa, auditor ko'proq tashqi dalillarga tayanishga majbur bo'ladi. Auditorlik dalillari audit riskini kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. Yetarli va sifatli dalillar yig'ilishi orqali auditor noto'g'ri xulosa chiqarish ehtimolini pasaytiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, auditorlik dalillari auditorlik tekshiruvining asosi va eng muhim elementlaridan biridir. Ularning yetarliligi va ishonchliligi auditorlik xulosasining haqqoniyligini belgilaydi. Auditor dalillarni to'plash va baholash jarayonida professional yondashuvni qo'llashi, ularning sifatini chuqur tahlil qilishi zarur. Zamonaviy

iqtisodiyot sharoitida auditorlik dalillarining sifatiga bo'lgan talab tobora ortib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2021.
2. Karimov A.A., Qo'ziev I.T. Audit. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
3. Dusmuratov R.D. Audit asoslari. – Toshkent, 2018.
4. Fayziyev Sh.N. Auditorlik nazariyasi. – Toshkent, 2017.
5. Tolibjonovna, A. P. (2026). Conceptualizing Time through Idiomatic Expressions: A Comparative Study of Spanish and Uzbek Phraseological Systems. Integration of education and science: global challenges and solutions, 2(2), 74-78.
6. Абдуллаева, П. Т. (2025). Метафоризация «ночи» и «дня» в разноструктурных языках: лингвокультурологический аспект (на материале испанской и узбекской фразеологии). Spain-scientific review of the problems and prospects of modern science and education, 1(10), 26-29.
7. Ulugova, S. S., Uktamova, M. K., & Abdullayeva, P. (2024). Metaphorical insights into human psychology in Jane Eyre. Spast reports Учредители: SPAST Foundation, 1(5).
8. Shokhrukhovna, U. S., Khasanovna, U. M., & Parvina, A. (2024). Metaphorical insights into human psychology in jane eyre. SPAST Reports, 1(5).
9. Nasrullayevna, E. S. (2025). Methodology for organizing classroom instruction in developing acting skills of future folklore performers. Confrencea, 9(9), 2-10.

10. Tolibjonovna, A. P. (2025). Language as a mirror of culture: phraseology in the Spanish language. *Taraqqiyot Spektri*, 1(2), 241-246.
11. Абдуллаева, П. (2025, November). Роль концептуальной метафоры в осмыслении категории времени (на материале испанского и узбекского языков). In *Scientific practical conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 422-425).
12. Nasrullayevna, E. S. (2025). The significance of using interactive methods in developing acting skills of folklore performers. *Confrencea*, 9(9), 11-15.
13. Shamahmudova, A., & Djalilova, S. (2024). Retracted: Discourse strategies of ecology and environment. In *BIO Web of Conferences* (Vol. 84, p. 04025). EDP Sciences.
14. Djalilova, S. (2025, November). Somatisms in the Spanish language: linguocultural and semantic features. In *Scientific practical conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 340-343).
15. Mexrojevna, D. S. (2026). The Concept of the Heart in Spanish Prose: Cognitive and Cultural Perspectives. *New approaches in education: pedagogy, innovation, and development*, 2(2), 66-67.